మనిషి చేసిన దేవుడు

శ్రీ వాకాటి పాండురంగారావు

"అమ్మ ఆరోగ్యం బాగులేదు. వెంటనే బయలుదేరిరా."

—లక్షాతొంభై యొకటవసారి చదువుకున్నాడు డాక్టర్ రఘునాధశర్మ.

22 వ తారీఖున ఇచ్చిన టెలిగ్రాము.

23 సాయంకాలం అందింది.

తపాలాశాఖమీద డాక్టర్ రఘు ప్రేమ తగ్గిపోయింది.

*   *   *

"ఈ భరతవర్షంమీద సవాలక్ష ప్రదేశాలు—ఇంతకన్న మంచివి, ఉండగా మనవూరి పొలిమేర పరమేశ్వరు డుద్భవించడం అసామాన్యం మాత్రమే కాదు; అది మన పూర్వజన్మ సుకృతం కూడాను .... 'సంభవామి యుగే యుగే' అని వూరి కేనే అన్నాట్టండీ మహానుభావుడూ !" అన్నాడు సిద్ధాంతి జంధ్యాన్ని కుడిచేతివేళ్ల మధ్య నలుపుతూ.

"అవునవును ! భగవంతుడు శివలింగరూపాన ఆవిర్భవించడం అన్నది ఈ కలికాలంలో నమ్మరానిదే .... అయినా ఆ పరమాత్ముడి లీలలు తెలియడానికి మనమెంతమాత్రం!"

"అయితే కామరాజుగారూ ! తనంతట తానై మన గుమ్మానికి వచ్చిన ఈశ్వరుడి నలా ఎండకూ, వానకూ ఎన్నాళ్ళని వదిలేస్తాం ? నల్గురూ కలిసి ఓ శుభముహూర్తాన ఆలయానికి పునాది వేయించవద్దూ ?" అని సలహా ఇచ్చాడు మల్లికార్జునం.

అతడివైపు దీక్షగా దృష్టి సారించారు కామరాజు. సూర్యకాంతితో ఆడుకుంటున్న ఆయన చెవుల దుద్దులు ఎర్రగా నవ్వితే కళ్లలోని శాంతమ్మ మందలించింది. మల్లికార్జునశాస్త్రి పాతికేళ్ల ఫాలభాగమ్మీది గంధపురేఖలకు స్వేదబిందువులు గండ్లుపెట్టాయి.

కామరాజు పలికారు : "అబ్బాయీ మల్లికార్జునం ! ఆ అపర్ణాపతి మనం ఆహ్వానిస్తే వచ్చాడా నాయనా ? .... అంతా మన చాదస్తం కాకపోతే లయకర్తకు అరుణుడెంతా, వరుణుడెంతా ?"

"మీ అభిప్రాయం నిజమేకాని కామరాజుగారూ, మా అబ్బాయి చెప్పినట్లు ఓ ఆలయమంటూ కట్టిస్తే పామరజనాళిలో భక్తి పెంపొందుతుంది. ధర్మదేవత కుంటిదయిన ఈకాలంలో ఆస్తికత్వం అభివృద్ధిచెందడానికి ఆమాత్రం తోడ్పడ్డానికన్న పుణ్యకార్యం ఏముంది చెప్పండి ?"

"అదీ నిజమేనండి సిద్ధాంతిగారూ ! కాని మనవూరి పరిస్థితులు మీకు తెలియనివా .... "

"వెధవ పంటకాల్వతగాదాలూ, ఎన్నికల కొట్లాటలూ మన మహత్కార్యానికి అడ్డొస్తాయంటారా కామరాజుగారూ ?"

"నువ్వూరుకోరా అబ్బాయ్! పంతులుగారిని చెప్పనియ్యి..."

కామరాజు చెప్పారు :

"దేవు డున్నాడనడం దోషంగా భావించేవాళ్ళూ, దేవుడు లేడనడం నాగరికతగా భావించేవాళ్ళూ మన వూళ్లో ఎక్కువవుతున్నారని మరిచిపోతున్నారుకదా ?"

"అవన్నీ ఈ యుగపు లక్షణాలని బ్రహ్మంగారి వాక్కుండనే ఉందిగా ! అయినా మీరూ, అహోబలశ్రేష్ఠిగారూ, తాశీల్దారు నాయుడుగారూ కలిస్తే కాదనగల ధీరుడింకా ఈ వూళ్లో పుట్టలేదు కదండీ—"

"సిద్ధాంతిగారూ, మేల్కొనివున్న ప్రతీక్షణమూ ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహుడి సాన్నిధ్యంలో ఆయన అర్చనలో ఉండగల్గిన భాగ్యవంతులు—మీకు—దైవకార్యంలో ఆమాత్రం ఆశాభావం ఉండడం సహజమే నను—"

—"నాన్నా ! లోపలికి రావాలి." తలుపువారగా నిల్చుని పిల్చింది లలిత.

కామరాజు లేచారు; "మళ్లీసాయంకాలం నేను ఆలయానికి వచ్చినప్పుడు మాట్లాడుదాం సిద్ధాంతిగారూ !"

మల్లికార్జునం కంటికి తలుపులే కనపడుతున్నాయి.

"అలాగేలెండి ! .... అమ్మగారి కెలావుంది ? కాస్త మెరుగ్గా .... "

"ఆ .... అదే మెరుగూ ! .... చయన్ల భస్మాలేవీ వాటడంలేదు .... "

"పెద్దబ్బాయిగారిని రప్పించి మందిప్పిస్తే .... "

"నిన్ననే వాడికి టెలిగ్రాం ఇచ్చామూ—"

"నాన్నా !"

"వస్తున్నానమ్మా !" అని లోపలికి వెళ్లారు కామరాజు.

చేతులూ కాళ్ళూ విలవిల విదలిస్తూంది. కండ్లు సగం మూసుకుని ఉన్నాయి. పెదవులమూలలనుండి చొంగ కారుతూంది. పటపట కొరుకుతున్న పళ్ల సందునుండి వికృతమైన మూలుగు వస్తూంది. అలవాటులేని ఈ కదలికలకు దేహం అలిసిపోయింది. చెమటకు తడిసిన కుంకుమ నొసటంతా వ్యాపించింది.

చేతులూ కాళ్ళూ అదిమిపట్టి అక్కయ్య నిశ్చలంగా ఉండేటట్లు చేయాలని ప్రయత్నిస్తోంది లలిత.

కామరాజు పిలిచారు : "అమ్మాయ్, గౌరీ !"

"అక్కయ్యకు వినపడదు నాన్నా" అని అక్కయ్య నోట్లో రుమాలు తురిమింది లలిత.

"చిన్నవాడేడీ ?"

"పొద్దుననగా వెళ్ళాడు .... "

"హు" మెడలోని రుద్రాక్షమాలను తీసి చేతిలో తిప్పుతూ దేవుడిగదిలోకి వెళ్ళారు కామరాజు.

సౌమిత్రీ, జనకపుత్రీ ఇరుప్రక్కల వెలయగా, ధనుర్ధారుడై నిల్చుని నెలవంక తెలివెన్నెల దరహాసాల విరజిమ్ముతున్న దాశరథి ఎదుట నిమిషంకన్న తక్కువసేపు కనుమోడ్చి నిల్చున్నారు కామరాజు. కండ్లు తెరచి మందసంముందున్న పంచపాత్రను తీసుకుని బయటకు వచ్చారు.

గౌరిలోని భూకంపం అలాగే ఉంది.

"అమ్మాయ్ .... గౌరీదేవీ !"

గౌరి కళ్ళుతెరిచింది !

మాట్లాడకుండా మూడు ఉద్ధరిణుల తీర్థం త్రాగించారు కామరాజు. తండ్రివిష్మ చిన్నప్పటినుండి ఎరిగినదే అయినా లలితకళ్ళు విప్పారినాయి.

"ఏమిటే, ఈ గొడవంతా ?" నూతిలోనుండి వచ్చింది స్వరం.

లక్ష్మీనరసమ్మ నెమ్మదిగా గోడవారగా అడుగుతీసి అడుగుపెడుతూ వచ్చింది;

తూలబోయింది. విద్యుత్కిరణంలా లేచారు కామరాజు.

ఆమెను పొదివి పట్టుకున్నారు. "ఇన్నాళ్లయినా నీ కింకా బుద్ధిరాలేదే లక్ష్మీ!"—ఆ మందలింపుకు సమాధానం ఆమె మందహాసం.

గౌరి నిశ్చలంగా కళ్ళుమూసుకుని ఉండడంచేత లలిత వచ్చి అమ్మ నొకప్రక్క పట్టుకుని ఉయ్యాలపీటమీద కూర్చోబెట్టింది.

"అమ్మా ! నలభై గంటలక్రితం నువ్వున్న పరిస్థితేవిటీ, ఇవాళ ఇలా వెనకగదినుండి ఇంతదూరం నడిచి రావడమేవిటీ—"

"పోనీవే వెధవప్రాణం .... మూడేళ్లనుండీ రోజూ ఒకచావు చస్తున్నా .... ఒక్కసారే పోతే హాయి .... "

"లక్ష్మీ ! చిన్నదానితో ఏం మాటలవీ ?"

కళ్ళొత్తుకుంటూ లేచి వెళ్ళింది లలిత.

"లేకపోతే ఏవిటండీ ..... మీచేత పనిచేయించుకోవలసి రావడమేవిటి నా ఖర్మ .... దీన్నే ఇంటిదాన్ని చేద్దామంటే కుదరడంలేదుకదా ! పెద్దదానిది తీరిపోయింది కదా అనుకుంటే దాని ఖర్మ ఇలా ఈడ్పులతో కాలింది .... ఇహ చిన్నవెధవేమో తల్లక్రిందులయిపోతున్నాడూ .... కాస్త బాగావున్న పెద్దవా డొక్కడూ కంటికి దూరంగా మనవలసి వచ్చింది .... ఇదంతా నా దురదృష్టమే—నేను లేకపోతే .... "

"ష్ ! ఎక్కువ మాట్లాడితే తర్వాత ఆయాసం వస్తుంది .... ఊరుకో."

చెప్పుల చప్పుడయింది.

శివశర్మ వచ్చాడు.

"ఎక్కడి కెళ్లావురా ?"

"ఇది చదవండి !" అన్న శివశర్మచెయ్యి ఉత్తరాన్నిచ్చింది; కంఠం నిప్పుల్ని చెరిగింది.

కామరాజు చదివారు. ఒక్క క్షణంసేపులో ఆయన స్థితప్రజ్ఞత్వం బురదలో కాలువేయబోయి ఆగింది.

"మళ్లీ అల్లుడు రాశాడాండీ ?"

"అల్లుడు కాదు—కంసుడు !" — అన్నాడు శివశర్మ ఉత్తరీయంతో చెమట తుడుచుకుంటూ.

"ఏం రాశాడండీ"—మళ్లీ అడిగింది లక్ష్మీనరసమ్మ.

"ఏదో మామూలేలే .... నువ్వు రా పడుకుందువుగాని .... అమ్మాయ్ లలితా ! అమ్మకు జావ కాచావా ?"

"ఊహు....నానుండి మీరేమీ దాచనక్కర్లేదు చెప్పండి..."

"ఏమీ లేదులే .... "

"నువ్వు చెప్పరా శివుడూ .... ఏం రాశాడు మీ బావ ?"

చిన్న కొడుకువైపు చూశారు కామరాజు. గోడవైపు తిరిగిన శివశర్మ చెప్పాడు : "ఆ మూడువేలతో అక్కయ్యని గనుక దశమిలోగా పంపించకపోతే తనకు రెండోపెళ్లి చేయిస్తానని చెప్పిందట వాళ్లమ్మ—"

"ఆ .... ఆ .... అయ్యో .... గౌరమ్మతల్లీ .... నీ బ్రతుకి .... "

మాట రాలేదు ఇంటి ఇల్లాలి నోటంట. కళ్లవెంట కురిసింది కడుపుమంట ....

— లలిత వడ్డించింది. తండ్రీ కొడుకూ కూర్చున్నారు.

పప్పు, అన్నం, కూర, వడ్డించి నేతిచుక్క వేసింది.

కామరాజు ఆకుచుట్టూ నీరు పరిషేచించి కొంత అన్నం తీసి దూరంగా ఉంచారు.

నెయ్యి పడగానే పప్పూ, అన్నమూ కలిపాడు శర్మ.

లలిత నాన్నవైపు చూసింది. ఆయన బాహ్యదృష్టి ఇటు లేదు; కాని అంతరంగం నిశ్శబ్దంగా ఏడిచింది.

"పొద్దున లేచి ఎక్కడికెళ్లావురా ?"

"గూడెంలో చదువు చెప్పడానికి .... "

"అక్కడికి వెళ్లివచ్చి స్నానం చెయ్యకుండానే భోజనాని కూర్చున్నావా ?"

"పొద్దున్న చేసే వెళ్లాను..."

"నే నింకా ఉన్నాను..."

"ఇష్టంలేనిదానిని ఇంకోరినెత్తిన బలవంతంగా రుద్దడం భావ్యంకాదు నాన్నా !"

"ఒరేయ్, అబ్బాయ్ .... బెండకాయవేపుడు తినడం, పూలచొక్కాలు వేసుకోడంలాటి వాటిలో ఇష్టాయిష్టాలకు చోటుంది. కానీ—ఏ సూత్రాలనుండి మనజాతి ప్రాణవాయువు పీల్చుకున్నదో, ఏ ధర్మాలనీడను మన సంస్కృతి పెరిగిందో, ... ఆ సూత్రాలు ఆధర్మాలు ఒకడి రాగద్వేషాలకు లొంగనివిరా, శివుడూ—వాటికి మనం లోబడాలి. అంతే..."

"లక్ష ఏండ్లు కంచెకట్టుకుని కూచున్నంతమాత్రాన చీకటి వెలుతురయిపోతుందా నాన్నా ?"

"నీ కారణాలనిచ్చెన నిన్ను చాల ఎత్తుకు తీసుకు వెళ్లలేదురా అబ్బాయ్ !"

"హేతువుకు అతీతం కానంతకాలం భూమే, నా సర్వస్వంగా భావించుకుంటాను గాని కనపడని స్వర్గానికి అబద్ధాల నిచ్చెనలు వేసుకోలేను. నా పునాది నా ఆత్మవిశ్వాసమే .... "

"ఒరేయ్ .... అందరూ అలా బయలుదేరినవాళ్లే. ఆత్మవిశ్వాసం అన్నది చలికిచాలని దుప్పటి; చినిగిపోయిన గొడుగు .... చేతులు బారజాపి యావత్ప్రపంచాన్నీ కౌగిలిలోకి తీసుకుందామనేదశ దాటి—మించుతున్న నీ మంచినీ, పొంగుతున్న నీ ప్రేమనూ ఇల నంతటికీ కాకపోతే కొంతమందికయినా పంచిపెడదామన్న భ్రమనుండి బయటపడి—ఒక వ్యక్తినో, ఆశయాన్నో ఎన్నుకుని దానికి నీ బ్రతుకంతా అంకితం చేసినతరువాత—ప్రాణం పశ్చిమాద్రివైపు జారుతుండగా—దేహాన్ని పంచుకున్న భార్యగానీ, రక్తం ధారపోసి పెంచిన పుత్రుడుకానీ, ఒకే కంచంలో తిన్న మిత్రుడుకానీ నీకు అపరిచితులేననీ, నీలో నూటికి తొంభైపాళ్లు వాళ్లకు అమవసి నిసి అయిందనీ, తెలుసుకున్నప్పుడు—వెనుకనుండి వయస్సు లోతుతెలియని గోతివైపు తోస్తూంటే—కాళ్లు శూన్యంలోకి తేలుతుంటే—అప్పుడు తెలిసివస్తుంది నీ హేతువు కొలతలు; అప్పుడు కదులుతాయి నీ ఆత్మవిశ్వాసపు పునాదులు .... "

"ఎవరి పాఠం వాళ్లు నేర్చుకోవడం మంచిది నాన్నా !"

"వెర్రివాడా ! పాఠంపేరు చదవడానిక్కూడా నీ జీవితకాలం చాలదు కదరా—"

ఏ క్షణాన ఏది పేలుతుందో నని ఉత్కంఠతో నిల్చున్న లలిత ధైర్యంచేసి పలికింది—"నాన్నగారూ ! పులుసు వేయించుకోండి—"

.... భోజనాలయ్యాయి.

శివశర్మ మిత్రుడు నారపరెడ్డి ఇంటికి వెళ్లాడు .... —

—...వినాయకుడిని చంకనుపెట్టుకున్న పార్వతిలా నీళ్ల బిందెతో తిరిగి వస్తూంది అమ్మాయి.

బయట—ఎండ. చెట్లనీడలో చల్లనిగాలి.

మనసులోని ఎండకు నీడలేవిటో .... చల్లగాలి ఎలాగో?

నిర్భయంగా పాడుతున్న పక్షులపాటకు తాళంలా, అమ్మాయి పాదాలక్రింద ఎండుటాకులు చిట్‌చిట్‌మని విరుగుతున్నాయి.

వినాయకుడిగుడి వచ్చింది. ఎండుటాకులు విరగడం తగ్గింది. బిందె క్రిందకు దిగింది.

నమితశిరస్కయై, నిమీలితనేత్రయై నమస్కరించింది అమ్మాయి.

కళ్లు తెరిచింది.

ఓ అబ్బాయి నిల్చుని ఉన్నాడు.

"లలితా—!"

బిందె చంకనెక్కింది.

"లలితా .... ఇంకా ఎంతకాలం ఉంటావ్ ?"

పక్షుల పాటకూ, ఎండుటాకుల తాళానికీ లయ తప్పింది.

"ఇప్పటికే ఇరవైఏళ్లు దాటావు. ఇంకా ఎప్పుడు చూస్తారు మీవాళ్లు—?"

పాదం తొట్రుపడలేదు, కానీ బిందెలోని నీళ్లు వణికాయి.

"మేము వైదీకులం, మీరు నియోగులని అంటారని భయమా ?"

కంటిమేరలో ఊరిచివరి ఇల్లు కన్పించింది.

"నా చేతిలోకి అయిదువేల రూపాయలు ఇవ్వాళే వచ్చాయి."

'క్షత్రత్రాణకరీ సదాశివకరీ మాతా కృపాసాగరీ'

"దానితోబాటు మన వివాహం తిరుపతిలో చేసుకోవచ్చు .... "

'సాక్షాన్మోక్షకరీ సదాశివకరీ విశ్వేశ్వరీ శ్రీధరీ'

"ఈ ఘండాలమయిన వూళ్లోంచి ఈ రాత్రే వెళ్లిపోదాం .... "

'దక్షాక్రందకరీ నిరామయకరీ కాశీపురాధీశ్వరీ'

"ఆపైన నీ ఇష్టం .... నే వెళ్లిపోతున్నా .... "

'భిక్షాందేహి కృపావలంబనకరీ మాతాన్న పూర్ణేశ్వరీ.,.'

అబ్బాయి వెళ్లిపొయ్యాడు.

అమ్మాయి నడిచింది.

మంచినీళ్లకోసం వెళ్తున్న సామ్రాజ్యమ్మ అడిగింది. "ఏమిటమ్మాయ్ ! కళ్లలా ఉన్నాయేం .... "

"ఏంలేదు పిన్నిగారూ .... గాలికి కంట్లో ఏదో పడ్డట్లుంది......."

2

—...శివశర్మ మిత్రుడు నారపరెడ్డిఇంటికి వెళ్లాడు.

"ఈ సంగతి విన్నారా శర్మగారూ—"

"ఏవిటి రెడ్డి ?"

"తాశీల్దారు నాయుడుగారి పంటకాలువని తన పొలం

వైపు మళ్లించుకున్నాడని శివారెడ్డిని నలుగురు మనుషులు కర్రలతో చావగొట్టారు ...."

"ఏమిటీ!"

"అవునండీ—"

"శివారెడ్డి ఏడీ—....ఎలా వున్నాడు?"

"ఇపుడే సూరిరాజు గుర్రబ్బండిమీద కర్నూలు పెద్దాసుపత్రికి పంపి వచ్చాను...."

"అయితే శివారెడ్డి ఆ పంటకాల్వ నలా త్రిప్పించా డంటావా?"

"వాడలాటి మనిషి కాదండీ....మొన్న పంచాయితీ ఎన్నికల్లో తాశీల్దారు నిలబెట్టిన సవరయ్యమీద శివారెడ్డి తమ్ముడు గెలిచాడు కదండీ—! అంచేత రాత్రిరాత్రే నాయుడుమనుషులే. ఆయన కాలవ నలా రెడ్డిమడివైపు త్రిప్పేశారు. పొద్దున లేవగానే అది మిషగా వాడి వీపు బద్దలుగొట్టారు..."

"హుం....ఆయనగారు బాధ్యత నిర్వహించిన పెద్ద మనిషి—" పళ్లు కొరికాడు శివశర్మ.

"నారపయ్యా! " అంటూ లోపలికి వచ్చాడు ఒక తలపాగావ్యక్తి.

"ఏవిటి రాజూ..." అని ప్రశ్నించాడు శర్మ.

రాజు శర్మవైపు చూడకుండా—"అయితే, మళ్లీవస్తాను నారపయ్యా" అని వెళ్లిపోయాడు.

నారపరెడ్డి పొగాకు తీసి ఏదో ఆకులో చుడుతున్నాడు.

శర్మకేదో లోటనిపించింది. "ఏమిటి రెడ్డీ రాజు ప్రవర్తనా?"

నారపరెడ్డి ఒక్క క్షణం శర్మని చూసి దూరంగా చూశాడు.

"ఆ...ఏముందండీ....మనస్నేహం ఆట్టేకాలం వుండే టట్లు లేదు....అంతే...."

"అంటే...?"

"ఏమీ లేదు....శివారెడ్డీ రాజూ ప్రాణమిత్రులు.."

"అవునా?"

"రెడ్డిపెళ్లాం నాకు వరసకు చెల్లెలవుతుంది...."

"అది నాకు తెలుసూ?"

"శివారెడ్డి ప్రాణాలతో తిరిగివస్తాడన్న ఆశ ఎవరికీ లేదు...."

"పోలీసు కంప్లయింటిస్తే...?"

"కొట్టించిందీ — తాశీల్దారు! ఆమాట మరవకండి. ...మీ కంప్లయింటు కాయితంతో కాఫీ కాచుకుంటాడు సర్కిలు...."

"మనమే తుపాకులు...."

ఊరికే మాట్లాడి ఏం లాభం శర్మగారూ—..."

"ఏమిటి రెడ్డీ, నువ్వూ ఏదోలా మాట్లాడుతున్నావ్—"

"ఇంకా ఏముందండీ .... నా చెల్లెలితాడు తెంపిన రాక్షసుడితో మీ నాన్నగారు చేతులు కలుపుతుంటే— మీకూ— నాకూ...."

"రెడ్డి! మాటలు జారకు! మానాన్న ఈ పని చేశారంటావా?"

"ఈ పని మీ నాన్న చెయ్యడం కాదండీ—తాశీల్దారు నాయుడూ, మీ నాన్నగారూ పూజారి సిద్ధాంతీ, అహోబల సెట్టీ—కలిసి ఏదో శివాలయానికని డబ్బులు వసూలు చేస్తున్నారు...."

".... .... దానికీ దీనికీ....?"

"—బోలెడు సంబంధం వుంది. తాశీల్దారుగారు వారి అమ్మాయిపెళ్లికి సర్కారు డబ్బు పదివేలదాకా వాడు కున్నారు. మార్చి నెలాఖరు కదూ, ఆ డబ్బుని సర్దలేక దేవాలయ నిధి ప్రారంభించారు. ఈ తాశీల్దారు లేకపోతే ఆ సెట్టిగాడి వ్యాపారం సాగుతుందా? సిద్ధాంతిగారి కృష్ణ లీలలు సాగుతాయా? అంచేత వాళ్లందరూ కలిసి ఈ ఎత్తు వేస్తే అందులోకి మీ నాన్న దిగారు...."

"అయితే రెడ్డీ.....శివలింగం వెలయడం అబద్ధమంటావా?"

"నాల్గడుగులు నేలత్రవ్వి ఆరడుగుల రాతిని పాతడం రెండు గంటలపనే కదండి శర్మగారూ?"

"నిజంగానా—?"

"కాకపోతే—?"

వీధిలోకి లంఘించాడు శివశర్మ.

ఇన్నాళ్ళు దేవుడిజోలికి పోలేదు. కాని ఇప్పుడు దేవు డంటే అసహ్యం పుట్టింది.....

.....ఇంట్లోకి వచ్చాడు. గౌరి ఆయాసంతో మూలు గుతూ పండుకునివుంది. అమ్మ వెనకగదిలో వుంది.

"లలితా! నాన్నేరీ?"

"లలితా......లలితా!"

దేవుడిగదిలో బోర్లపడుకుని ఏడుస్తూవుంది లలిత. "శశాంక శేఖర ప్రాణవల్లభ శరచ్చాంపేయ పుష్పాభనాసిక, అమృతాది మహాశక్తిసంవృత అవ్యాజ కరుణా పూర పూరిత'— అయిన లలితాదేవి నవ్వుతూంది.

"ఏమయిందే?"

"ఏమీ కాలేదన్నయ్యా!"

"ఎందుకేడుస్తున్నావూ?....."

"ఏమీ లేదన్నయ్యా!"

"ఒసేయ్ వెర్రీ! నీ బాధేవిటో చిన్నన్నయ్యకు చెప్ప రాదటే"

—తాను ఉప్పుమూట అయితే ఏనుగుగా మోసిన అన్నయ్య, తాను రౌతయితే గుర్రంగా మారిన అన్నయ్య, నేరేడు పండ్లందకపోతే అర్జునుడుగా అవతరించిన అన్నయ్య, తన బొమ్మను

ప్రక్కింటబ్బాయి లొక్కుని పారిపోతే పార్థసారథయిన అన్నయ్య, పాతఅన్నయ్య, నాన్నకు భయపడే అన్నయ్య, ఇంట్లో అందరూ ఇప్పటిలాకాక, హాయిగా వుండిన రోజుల అన్నయ్య—తనకు తెలిసిన అన్నయ్య—కనపడ్డాడు లలితకు.

లలిత తలమీద చేతినుంచి—"చెప్పమ్మా లలితా?" అన్నాడు శర్మ.

దుఃఖం చెలియలికట్టదాటింది. ఏడుపుతో తడిసిన ఆమె గొంతు పలికింది.

"ఇందాకా భోజనాలతర్వాత నువ్వెళ్ళిపోయావు. కాసే పుండి నాన్న వెళ్ళారు. అక్కయ్యకు మజ్జిగన్నంపెట్టి చూస్తే మంచినీళ్ళులేవు. బిందె తీసుకుని చెరువుగట్టుకు వెళ్ళి వస్తుంటే—సిద్ధాంతిగారబ్బాయి ఎదురయ్యాడూ....."

"ఎవడూ....మల్లికార్జునమా ఏమన్నాడు శుంఠ..... వాడితోలు ఒలిచేస్తాను చెప్పు......."

"అందుకనే నీతో చెప్పాలంటే భయం వేస్తుందన్నయ్యా..."

"చెప్పవే......"

చెప్పింది—చెల్లెలు.

"ఆరి తొత్తుకొడకా! పూజారికొడుకుగా, పరమ సాధువుగా కనపడుతూ.......! హుం....నీడొక్క చించకపోతే నాపేరు శివుడుకాదు......."

హాల్లో పెద్దపెట్టెలోవున్న గొడ్డలిని తీశాడు శివశర్మ.

మానవుడు శివుడు దేవుడు శివుడిలా అయ్యాడు....

"అ...న్న...య్యా!"

దిగంతాలకందిన గొంతు అన్నయ్యకందలేదు.

పాండవులను హతమార్చబయలుదేరిన బలరాముడిలా అడుగువేసిన శర్మకు—గుమ్మంలో కామరాజు ఎదురయ్యాడు.

శివుడికళ్ళల్లో చిచ్చు విచ్చుకుంది."

"దారి విడవండి!"

"ఎక్కడికి?"

"నలుగురి ఎదుట ఋష్యశృంగుడై, ఏకాంతంలో కాంతల పాలిటి రావణుడయిన అప్రాచ్యుడి తల తీయడానికి—"

కామరాజు లోపలికి చూశారు. పెనుగాలిలో అగ్నిశిఖలా వణికిపోతూ నిల్చుంది లలిత.

"—చేసిన దొంగతనానికి ముసుగా దేవుడిపేరు వాడుకునే వంచకులను చించడానికి వెళ్ళుతున్నాను—జరగండి—"

"ఎవరది?"

"తాశీల్దారునాయుడు—"

"ఏంచేశాడు?"

"మీకు తెలియదా?"

"చెప్పు!"

"పదివేల డబ్బు—ప్రజలది ఆరగించి అది పూర్తి చేయడానికని శివలింగాన్ని సృష్టించి—"

"నోరు ముయ్యి—"

"నాన్నా!—"

"అమ్మా...."అంటూ లోపలికి పరుగెత్తింది లలిత.

"నాకొడుకునోట దైవదూషణవినేముందు నాతల క్రిందపడనీ—"

"లలిత నొంటరిపాటున అవమానించి—"

"ఎవరు?"

"మీ పూజారికొడుకు—చెల్లాయిని ఒంటరిపాటున నానా మాటలూ అని—"

"అందుకని బ్రహ్మహత్య చేస్తావుట్రా?"

"నాన్నా! వాడు బ్రాహ్మడుకాడు; వాడినిచంపడం హత్యకాదు."

"ఒరేయ్—శివుడూ! నేను నీ తండ్రిని—చెబుతున్నాను. ఆ గొడ్డలి వెనక్కిపెట్టి వెళ్ళు!"

"నాన్నా! అవినీతికి దైవత్వం ఆచ్ఛాదనగా వాడడమూ, అసభ్యతపట్ల ఔదార్యం చూపడమూ నాచేతకాదు—"

"చెప్పుడుమాటలువిని జంతువుగా మారగల్గిన మానవులకు అవినీతీ, అసభ్యతా అనవసరం—"

"నాన్నా!"

"గొడ్డలినింకా వదల్లేదు నువ్వు....."

"అది వదిలిపెడితే నే నీ ఇంట్లోకి రాలేను"

"నా కొడుకొక్కడు హంతకుడవ్వడానికన్న నాకున్నది ఒక్కడే కొడుకనుకోవడం సులభంకదూ—"

మాట్లాడకుండా గొడ్డలిని తీసుకుని వెనక్కు వెళ్ళాడు శర్మ.

లలిత వద్దువద్దని పట్టుకుంటుండగా "అబ్బాయ్—శివుడూ! ఒరేయ్.....దుర్మార్గుడా! నిన్ను కన్నదేవుడిమీదికి గొడ్డలి నెత్తావుట్రా—ఒరేయ్—నాయనా—? వెళ్ళకురా—ఎక్కడికిని వెళ్ళకు, వెళ్ళకు ఒరేయ్........" గొంతెత్తి అరుస్తూ వచ్చింది లక్ష్మీనరసమ్మ.

కామరాజు ఒదిగి నిల్చున్నారు; కళ్ళు మూసుకున్నారు.

వీధిలోకి అడుగుపెట్టిన శివశర్మకు—'అమ్మా' అన్న లలిత ఆక్రందనం వినిపించింది. క్షణంలో సగంసేపు అతడి నడక ఆగింది.

నలభైరెండేళ్ళు తన జీవితం పంచుకున్న భాగస్వామినిని ఒడిలోకి తీసుకుని ఆమెచేతిని తీసుకున్నారు కామరాజు.

శివశర్మ ముందుకు నడిచాడు—నడవలేక.

ఆయన వదిలినచేయి క్రిందపడింది. కదలలేదు....

—....అరాత్రే డాక్టర్ రఘు ఇంటికి వచ్చాడు. కాని సిద్ధాంతిగారబ్బాయి ఇంటికి రాలేదు.

3

దేవుడు—ఏడీ?

నీతి—ఏదీ?

నలుగురూ కలిసి నలుగురికోసమూ అని గీతలు గీచుకుంటారు. గీచుకున్న గీతలకే బానిసలవుతారు. తమ మంచి కోసం తాము నిర్ణయించుకున్న అలవాట్లే ఆచారాలయి,

సూత్రాలయి, శిలాశాసనాలుగా నెత్తిమీద నర్తిస్తాయి. తన ఉద్యోగం, తన హోదా, ఏది చేసినా తన హోదాకు తగి నట్లే నడవాలి. చావుకు ఏడుస్తుంటే తంజావూరు బ్యాండు పెట్టుకోవాలి. నట్టేట మునిగినా, కూతురిపెళ్ళి నల్గురూ ఓహోహో అనేటట్లు చేయాలి. అందుకు డబ్బు కావాలి. డబ్బు లేకపోతే, అప్పు పుట్టకపోతే, దొంగతనమయినా చేయాలి. ఆ పనే చేశాడు—తాశీల్దారు నాయుడు. అది అతడి తప్పా?

ఊరుంది. ఊరంత పేరుంది. మంచి పేరుంది. చెడ్డ పేరూ వుంది. నాలుగు ఊళ్ళల్లో సత్రాలు కట్టించిన శిబిరా జన్న మంచి వుంది. ఎనభై వేల వెండిరూపాయలకోసం పెళ్ళానికి విషం ఇచ్చి చంపాడన్న చెడూ వుంది. అహోబల శ్రేష్ఠి తాశీల్దారుతో చేతులు కలపడం ఒక వింతా?

నాలుకపైన నీతుల నాట్యం. మానసంమీద కోతుల నాట్యం. శ్రీరంగ గోపురాల నీడల్లో దొమ్మరిగుడిసెలు. వివాహా నికి వెలుపల పుట్టిన పిల్లలిద్దరిని పెంచడానికి, నాలుగు డబ్బు లిస్తానంటే తాశీల్దారుమోచేయి నాకడం సిద్ధాంతి దోషమా?

వెలుతురులో వేలుపు, చీకటిలో సైంధవుడు, అంద రికీ దూరంగా అమ్మాయిలమార్గంలో పూలరంగడై, గొడ్డలి పేరు వినగానే బృహన్నలకావడం మల్లికార్జునం లోపమా?

ఒకరు. ఇంకొకరు. నలుగురు.

ఒకరి కొకరు తోడుదొంగలు.

దొంగలు కొంగజపంచేస్తే దేవుడిలాటిమనిషి అందు లోకి కాలుజారారే—! ఆ శివలింగనిధితో ఈ వూరికో పాఠ శాల కట్టిస్తే? తానూ నారపరెడ్డి గూడెంలోకి వెళ్ళి విద్యను పంచనక్కరలేదే! ఆడబ్బుతో ఆసుపత్రి కట్టిస్తే? వీపులు పగిలినపుడు యాభై మైళ్ళు గుర్రబ్బండిమీద, చావు బతుకుల మధ్య, ప్రయాణం చేయ నక్కర్లేదే!

యదార్థంతో దాగుడుమూత లెందుకు?

సరళరేఖలో బ్రహ్మముడు లెందుకు?

—ఇందరికీ, ఇన్నిటికీ, గొడుగు—దేవుడు.

దేవుడివన్నీ సహిస్తాడా? సహిస్తే దేవుడేనా?

దేవుడు సహించితే? మానవుడు సహించకూడదు.

ఆదేవుడినే సహించకూడదు.

తలారి వీరయ్యగుడిసెలో అరగంటవుండి బయటకు వచ్చాడు శివశర్మ.

*　　*　　*　　*

రాత్రి పదికొట్టి గంట కావస్తూంది.

వీధిఅరుగుమీద తువ్వాలు పరచుకుని కూచున్నారు కామరాజు.

'మాత్రాస్పర్శాస్తు కౌన్తేయ శీతోష్ణ సుఖ దుఃఖదాః ఆగమాపాయినో నిత్యాస్తాంస్తితిక్షస్వ భారత...'

"కామరాజుగారూ! కామరాజుగారూ!"

"ఎవరదీ—?"

"నేనండీ! నాయుడుగారి వెంకటయ్యనీ—"

"ఏవిట్రా—నిశిరాత్రి?"

"అయ్యో! ఘోరం జరగబోతూంది—పరమఘోరం—!"

"ఏవిటో చెప్పూ!"

"పొలిమేరలో శివలింగం వెలిసింది కాదుటండీ—"

"అవునూ"

"దాన్నివాళ రాత్రి రెండుగంటలకు పెకలించేస్తార్టండీ—"

"ఎవరు చెప్పారూ?"

"తలారి వీరయ్య తాగి తందనాలాడుతూ అదే పాట టండీ—"

ఓరి నీ!..... ఇంతచేస్తే తాగుబోతువెధవ కూతలా—?"

"కాదండీ—దేవుడికే అపకారం తలపెడితే ఇంకేమన్నా వుందా? మనూరు భగ్గుమనిపోదండీ?"

"దేవుడికేమీ జరగదు. నువ్వు పొలానికి వెళ్ళు వెంక టయ్యా—"

—పావుగంట తర్వాత జగద్రక్షకుడికి రక్షణ కరువుకాగా, భక్తి శక్తిగా, విశ్వాసం వెలుతురుగా, చీకటిలో పడి వెళ్తున్న దొకరూపం.

మిణుగురుపురుగుల వెలుతురులో ఆ వ్యక్తి కుడిచేయి తళుక్కుమంటూంది.

ఇవాళ—నిన్నలో కలిసే వేళయింది.

గడ్డపార గంటసేపు పనిచేసింది.

చుట్టూ తవ్వడం అయింది.

రెండు కొట్టింది.

శివలింగంక్రింద గడ్డపార జాగ్రత్తగా ఆనించాలి. ఆనించి పెకలించాలి. పెకలించి దూరంగా తీసుకువెళ్ళాలి. తండ్రిని బిడ్డ రక్షించుకోవాలి.

అలసటో? వయస్సో?

ఎదురుగా ఏదో లేచింది.

పొడుగ్గా పైకి లేచింది.

చేతిలో గడ్డపారవుంది.

నెత్తిమీద గునపం మోగింది.

"పరమశివా—!"

అమ్మ బిడ్డను పిలిచే కేక.

భూమి ఆకాశంలో కలిసే కేక.

అణువు ననంతంలో చేర్చేకేక.

శివలింగానికి శోణితంలో స్నానమయింది.

"వీరయ్యా! టార్చేదీ?"

వెలుతురులో చీకట్లు.

"నాన్నా!"

"నాన్నా—నాన్నా! నాన్నా!!"

చుట్టుపక్కల ప్రతీ ఆకూ మారుమోగింది.

దరిదాపుల ప్రతీరాయీ ప్రతిధ్వనించింది.

—శివలింగంమీది నెత్తుటిని కన్నీరు కడిగింది.

—లిప్తమాత్రం కండ్లు తెరిచారు కామరాజు; మార్కం డేయుడు కనుపించాడు!